

Innhold

Forord.....	1
Kapittel 1	11
Til deg som skal jobbe i barnevernet	11
Velkommen fra Landsforeningen for Barnevernsbarn.....	11
Velkommen fra Erfaringsformidlergruppa i Stavanger.....	14
Det første møtet	14
Når kan fortid være fortid?.....	17
Velkommen fra bokas redaktører	17
Bokas innhold.....	21
Del 1: Barnevernspedagogens utgangspunkt og kunnskapsgrunnlag.....	21
Del 2: Barnevernspedagogens forståelseshorisonter	23
Del 3: Barnevernspedagogen som profesjonsutøver	24
Referanser.....	25
Kapittel 2	27
Barnet i sentrum for barnevernspedagogens yrkesutøvelse	27
<i>Veronika Paulsen og Ingunn Studsrød.....</i>	<i>27</i>
Ulike barneperspektiver	27
Barn som ‘becomings’ og som ‘beings’	27
Barn som subjekter og rettighetsinnehavere.....	29
Utenfra- og innenfrakunnskap om og fra barn	32
Medvirkning – en forutsetning for å jobbe med barnet i sentrum	33
Juridisk forståelse og positive virkninger av medvirkning.....	35
Ulike nivåer av barns medvirkning	36
Medvirkning og barnets beste	39
Avslutning	39
Refleksjonsspørsmål.....	40
Referanser.....	40
Kapittel 3	44
Barnevernspedagogutdanningen og profesjonsutøvelsen i historisk perspektiv	44
<i>Eva Berthling Herberg og Inge Kvaran</i>	<i>44</i>
Barnevernlovens historie.....	44
Vergerådsloven av 1896.....	46
Barnevernloven av 1953.....	48

Barnevernloven av 1992.....	49
Utdanning til barnevernsfeltet.....	51
Felles faglige rammeverk for utdanningene.....	53
Separate faglige rammeverk for barnevernspedagogutdanningen.....	55
Barnevernspedagogens yrkesutøvelse og framtidige kompetansebehov.....	57
Avslutning.....	60
Refleksjonsspørsmål.....	61
Referanser.....	61
Kapittel 4.....	63
Sosialpedagogiske teorier og barnevernets praksis.....	63
<i>Randi Juul</i>	63
Hva er sosialpedagogikk?.....	64
Sosialpedagogikkens historiske røtter og teoretiske bidragsytere.....	65
Johann Heinrich Pestalozzi (1746–1827).....	66
Paul Natorp (1854–1924).....	66
Gertrud Bäumer (1873–1954).....	68
Herman Nohl (1879–1960).....	68
Paulo Freire (1921–1997).....	69
Roger Mathiesen (1952–).....	70
Sosialpedagogikk og sosialpolitikk.....	71
Omsorg og oppdragelse i institusjon.....	72
Sosialpedagogisk praksis.....	73
Hode, hjerte, hender og «det felles tredje».....	74
Selvrefleksjon.....	76
Avslutning.....	76
Refleksjonsspørsmål.....	77
Referanser.....	77
Kapittel 5.....	80
Etikk i barnevernet.....	80
<i>Solveig Botnen Eide</i>	80
Barnevernet som verdibasert, moralsk felt.....	81
To tilnærminger i etikken.....	82
En erfaringsnær tilnærming.....	82
En prinsippbasert tilnærming.....	84
Det biologiske prinsippet.....	86
Det mildeste inngreps prinsipp.....	88

Tre prinsipper	88
Erfaringsbasert og prinsippbasert tilnærming	89
Etisk arbeid.....	90
Med et åpent sinn	90
Refleksjon og handling.....	92
Avsluttende kommentar	93
Refleksjonsspørsmål.....	93
Referanser.....	93
Kapittel 6	97
Refleksjon kan være så mangt – om barnevernspedagogen som reflektert profesjonsutøver.....	97
<i>Sigrd Nordstoga</i>	97
Hvorfor er refleksjon viktig?	97
Barnevernspedagogen binder sammen mange kunnskapskilder	98
Refleksjon og reflekterende prosesser.....	100
Refleksjon i tre steg	101
Teknisk refleksjon	102
Praktisk refleksjon.....	102
Kritisk refleksjon.....	103
Eksistensiell profesjonell refleksjon.....	106
Barnevernspedagogen i en reflekterende og refleksiv praksis	107
Mentorgrupper for studenter og nytilsatte	108
Faste refleksjonsmøter i etterkant av handling.....	109
Kritisk refleksjon i grupper	110
Skriving i reflekterende og refleksive prosesser.....	111
Refleksiv praksis som del av barnevernspedagogens profesjonelle utvikling.....	113
Refleksjonsspørsmål.....	115
Referanser.....	115
Kapittel 7	118
Barnevernspedagogens emosjonelle arbeid – å bruke seg selv.....	118
<i>Hulda Mjöll Gunnarsdottir og Ingunn Studsrød</i>	118
Den emosjonelle dimensjonen ved barnevernspedagogens arbeid.....	119
Yrkesrollen, rolleforventninger og følelsesregler.....	120
Følelsesregler og rollekonflikter.....	122
Emosjonell dissonans og emosjonelt arbeid.....	123
Emosjonelt arbeid og kjærlighet.....	125
Om å bli oppbrukt: utbrent og overbelastet.....	127

Mestringsstrategier i emosjonelt barnevernsfaglig arbeid.....	129
Mestring på individnivå.....	130
Mestring på kollektivt nivå.....	132
Metoder for mestring.....	132
Ledelsesansvar og rammer for mestring.....	133
Avslutning	134
Refleksjonsspørsmål.....	135
Referanser.....	135
Kapittel 8	142
Barn, hverdagsliv og sosial deltakelse – tenkeredskaper fra en sosiokulturell teoritradisjon.....	142
<i>Oddbjørg Skjær Ulvik</i>	142
Barn som sosiale deltakere	143
Hvordan kan vi forstå Franks fortelling?.....	145
Kulturelle redskaper	146
Hverdagsliv og kontekst.....	147
Et kontekstualiserende blikk versus et individualiserende blikk	148
Barnefellesskap som ressurs.....	149
Barn som meningsskapende subjekter og samhandlingspartnere.....	151
Avslutning	154
Refleksjonsspørsmål.....	154
Referanser.....	154
Kapittel 9	158
Helhetlig forståelse av barn og familier – i en barnevernsfaglig kontekst	158
Barn og familier i Norge	158
Barnevernets familier	159
Forståelse av familie.....	160
Familier med lav sosioøkonomisk status.....	162
Etniske minoritetsfamilier	163
Enslige forsørgere og fokus på fedre.....	164
Interseksjonalitet	165
Komplekse problemstillinger krever en helhetlig tilnærming.....	166
Sosialøkologisk tilnærming.....	166
Et helhetlig blikk	167
Avslutning	169
Refleksjonsspørsmål.....	170
Referanser.....	170

Kapittel 10	175
Barnevern og migrasjon: barnevernspedagogen i møte med familier med kort botid i Norge	175
<i>Marte Knag Fylkesnes og Veronika Paulsen</i>	175
Hvem er «de andre» i møte med barnevernet?	176
Konsekvenser av sosiale kategorier.....	177
Familieliv i en ny kontekst	178
Møtet med barnevernet: utfordringer og muligheter	179
Frykt og mistillit.....	179
Kommunikasjon og språk.....	180
Tjenestenes egnethet.....	182
Kompetanse i møte med familier med minoritetsbakgrunn	182
Hvordan kan god praksis se ut?	184
God praksis på strukturelt nivå.....	185
Refleksjonsspørsmål.....	186
Referanser.....	186
Kapittel 11	191
Samene i Norge: Hvordan kan barnevernet ta hensyn til samiske barns særskilte rettigheter som urfolk?.....	191
<i>Merete Saus</i>	191
Samene – et urfolk i Norge.....	192
Kritikk av barnevern i samiske områder	196
Samenes rettigheter som urfolk	197
Diskriminering og usynliggjøring av samer i dag	199
Fire R-er som grunnlag for barnevernets arbeid for å ta hensyn til samiske barns rettigheter som urfolk	201
Respekt	202
Relevans	203
Gjensidighet.....	204
Ansvarliggjøring.....	205
Avslutning	207
Refleksjonsspørsmål.....	208
Referanser.....	208
Kapittel 12	212
Makt og tvang – skjult maktutøvelse i barnevernsinstitusjon.....	212
<i>Lena Catherine Lossius Westby</i>	212
Barns og unges rettigheter i barnevernsinstitusjon.....	213

Ulike teoretiske perspektiver på maktutøvelse i barnevernsinstitusjoner.....	215
Kasuseksempel fra praksis	216
Objektivering som skjult maktbruk.....	218
Barns medvirkning som katalysator for objektivering og skjult makt	219
Relasjonskompetanse som buffer mot unødvendig tvangsbruk	221
Avslutning	222
Refleksjonsspørsmål.....	223
Referanser.....	223
Kapittel 13	225
Barnevernspedagogen som profesjonell skjønnsutøver.....	225
<i>Joakim Caspersen, Veronika Paulsen og Anne Aasback.....</i>	<i>225</i>
Hva er skjønn?.....	226
Det problematiske skjønnet	229
Medvirkning	229
Ettervern	231
Akutt plassering.....	232
Skjønnets kjennetegn og problemene med skjønn	232
Det uungåelige skjønnet	234
Det nødvendige skjønnet	236
Skjønnets vilkår i barnevernet	237
Styrking av det individuelle arbeidet.....	237
Styrking av barnevernstjenestene som organisasjoner	238
Sikkerhetsventiler og transparens.....	239
Avslutning	240
Refleksjonsspørsmål.....	240
Referanser.....	240
Kapittel 14	245
Barnevernspedagogen som rettsanvender.....	245
<i>Karsten Brynildsrud</i>	<i>245</i>
Om rettsanvenderrollen	245
Hva betyr det at noe er rett?	247
Forholdet mellom det normative og deskriptive nivået i retten.....	248
Subsumsjonen – hva blir rettsfølgen?.....	249
Hvilke normer og verdier styrer rettsanvendelsen i barnevernssaker?	251
Lovgrunnlaget	251
Legalitetsprinsippet	252

Lovens formål.....	253
Barnets beste.....	254
Medvirkningsprinsippet.....	255
Rett til omsorg og rett til familieliv - «det biologiske prinsipp»	256
Det minste inngreps prinsipp.....	257
Retten til nødvendige tiltak	258
Forsvarlighetskravet	258
Hvordan skal de ulike normene og verdiene veies i forhold til hverandre?	259
Menneskerettighetenes betydning	259
Om skjønnsutøvelse og handlingsrom i barnevernssaker.....	261
Avslutning	263
Refleksjonsspørsmål.....	264
Referanser.....	265
Kapittel 15	267
Samtaler og samvær med barn og unge	267
<i>Kate Mevik og Randi Juul</i>	267
Barnet i lovverket	269
Anerkjennelse som kunnskapsramme	270
Å etablere kontakt med barn	272
Samtale i samarbeid med barnet.....	273
Ulike samtalsituasjoner med ulike formål	275
Undersøkende samtaler	276
Støttesamtaler	278
Veiledningssamtaler – «motiverende samtaler».....	280
Tilrettelegging og støtteverktøy	282
Avslutning	283
Refleksjonsspørsmål.....	283
Referanser.....	284
Kapittel 16	1
Foreldresamarbeid – muligheter og utfordringer.....	1
Hva vet vi? Forskningsgjennomgang om foreldresamarbeid i barnevernet	2
Hvorfor skal barnevernet samarbeide med foreldre?	4
Å gjøre samarbeid	8
Sjenerøsitet og nysgjerrighet.....	9
Opplevelse av sammenheng	11
Partnerskap som ramme for samarbeid mellom foreldre og fagfolk i barnevernet	13

Særlige samarbeidsutfordringer	16
Foreldre som kan oppleves å være vanskelig å samarbeide med	16
Når barn ikke bor sammen med foreldrene	17
Avslutning	20
Refleksjonsspørsmål	21
Referanser	21
Kapittel 17	25
Tverrfaglig og tverretatlig samarbeid – til besvær og til barns og unges beste	25
<i>Elisabeth Backe-Hansen</i>	25
Innledning	26
Hvordan forstå samarbeid	27
«Wicked problems» og «tame problems»	28
Det er viktig å ha en overordnet forståelse av tjenesteapparatet	28
Samarbeid på tvers av sektorer kan være en viktig betingelse for godt barnevernsarbeid i mange saker	29
Forutsetninger for godt samarbeid mellom tjenester	31
Barnevernet som premissleverandør eller bestiller av tjenester?	31
Kjennetegn ved godt samarbeid	32
Samarbeidsrelasjoner	33
Samarbeidsprosesser	33
Tilstrekkelig med ressurser	34
Hvor vanlig er det med tverrfaglig og tverretatlig samarbeid?	35
Til besvær eller til barnets beste?	38
Refleksjonsspørsmål	40
Referanser	41